

קְדוּשַׁת יְרוּשָׁלַיִם מְרוֹם מְרָאשׁוֹן מְקוֹם מְקַדְשֵׁנוּ מִבְּתֵי הַיָּא מִתּוֹזִיכָה

1. ירמיהו פרק יז

(יב) כָּסָא כְבוֹד מְרוֹם מְרָאשׁוֹן מְקוֹם מְקַדְשֵׁנוּ:

מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יִקְוֶה כְּלֵ-עֲזָבִיר יִבְשׁוּ יִסּוּרֵי וְסוּרֵי בְּאַרְץ יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם-חַיִּים אֶת-יִקְוֶה: ס

2. אלשיך על ירמיהו פרק יז פסוק יב

זהו (יב) כסא כבוד מרום ומעולה מהראשון, הוא השמים כסאו מקום מקדשינו, והנה עתה אינו כסא כבוד מקום מקדשנו, רק אל הכבוד היא השכינה:

אך (יג) מקוה ישראל שהוא מה שישראל מקוים הוא שיהיה ה', כלומר שיהיה מקום מקדשינו גם כסא אל שם ההויה הוא שם הגדול, וזהו מקוה ישראל ה' שהוא העתיד, ומה שהייתי חפץ יהיה זה לנו עתה, הוא כדי שכל עוזבך ה' יבושו, בראות האושר והאור הגדול אשר מגלה, ויראה בהיות שורה זה השם הגדול בעולם, כי אשר עזבוהו מתחלה יבושו בראותם גדולתו, כלומר כי בזה ישובו אליך, וע"ז זה גם כן גם הסוג השלישי הסרים ממני, ובלתי מקבלים תוכחתי ודברי, בחושבם כי בסורם ממני פורשים מאיש חומרי גם אלה יתוקנו, והוא כי עתה שהשם הגדול בעולם העליון, ושם נכתב גדר כל עון ואין האדם שבעולם הזה רואהו יסכל גדר עונו, אך בהיות השם הגדול שורה למטה במקום מקדשינו, שיהיה הוא ובית דינו היא שכינה בעולם הזה, או מה שעתה נכתב למעלה היה נכתב אז בארץ, והיה נרגש ונודע למטה והיה מכיר האדם הסר ממנו, כי לא מאדם הוא סר כי אם מה' יתב' לעד, וזהו וסורי הם הסרים ממני בארץ יכתבו, ומה היה כתב עון הסר ממני, הלא הוא שיכתב כי עזבו בעזבו אותי מקור מים חיים את ה', כי כביכול שלוחו של אדם כמותו, והסר משלוחו ית' כסר מקונו, ובראותם כי כן ישובו מכסלתם וישמעו דברי וידבקו בה' ית' לעד:

3. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ה עמוד א

דתנא דבי רבי ישמעאל: בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון - להכרית זרעו של עשו, לבנין בית המקדש, ולשמו של משיח. להכרית זרעו של עשו - דכתיב - ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער. ולבנין בית המקדש - דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. ולשמו של משיח - דכתיב ראשון לציון הנה הנם.

4. בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סג

ויצא הראשון אדמוני, א"ר חגי בשם ר' יצחק בזכות (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון אני נגלה לכם ראשון שנאמר (ישעיה מד) אני ראשון ואני אחרון, ופורע לכם מן הראשון זה עשו דכתיב ויצא הראשון, ובונה לכם ראשון זה בית המקדש דכתיב ביה (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון, ואביא לכם ראשון זה מלך המשיח דכתיב ביה (ישעיה מא) ראשון לציון הנה הנם,

5. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לט עמוד ב

והא תניא: שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, אלו הן: תורה, ותשובה, גן עדן, וגיהנם, כסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח; תורה - דכתיב: ה' קנני ראשית דרכו וגו', תשובה - דכתיב: בטרם הרים יולדו ותחולל וגו' תשב אנוש עד דכא וגו', גן עדן - דכתיב: ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו', גיהנם - דכתיב: כי ערוך מאתמול תפתה, כסא כבוד - דכתיב: נכון כסאך מאז, בית המקדש - דכתיב: כסא כבוד מרום מראשון, שמו של משיח - דכתיב: יהי שמו לעולם וגו'!

6. ספרי דברים פרשת עקב פייסקא לז

וכן אתה מוצא בדרכי מקום, שכל מי שחביב קודם את חבירו, תורה לפי שחביבה מכל נבראת קודם לכל שנאמר +משלי ח כב+ ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, ואומר +שם /משלי/ ח כג+ מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ, בית המקדש לפי שחביב מכל, נברא לפני כל, שנאמר +ירמיה יז יב+ כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, ארץ ישראל שחביבה מכל נבראת לפני כל, שנאמר +משלי ח כו+ עד לא עשה ארץ וחוצות,

7. צרור המור דברים פרשת נצבים

רז"ל שהוא אחד מהדברים שנבראו קודם שנברא העולם. וכן בית המקדש. כי אחר שהאדם כמעט מחוייב לחטוא. אם השם לא היה בורא מקדש לכפרת העונות. לא היה קיום לעולם. וזהו מרום מראשון מקום מקדשנו. וכן התשובה. אם השם לא היה חושב במחשבתו קודם שנברא העולם לכפר לאדם השב בתשובה. לא היה לעולם קיום. וזה שאמר בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל. ותאמר שובו בני אדם:

8. כלי יקר בראשית פרק כח

(יא) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש. וחז"ל אמרו (חולין צא ב) שזהו הר המוריה שנאמר בו (בראשית כב ד) וירא את המקום מרחוק, קרא למקום ההוא סתם מקום לפי שכל מקום יש לו שם לווי, על שם בעליו, או על שם מהות המקום, כי בזה יובדל משאר מקומות וזה המקום נעלם מהותו ושמו, כמבואר למעלה פרשת וירא בפסוק ה' יראה (כב יד) על כן קראו סתם מקום כי אין בו עדיין השם אשר בו יובדל משאר מקומות:

דבר אחר לכך קראו מקום סתם, לפי שהוא מקומו של עולם, הן מצד ששם אבן שתיה ומשם הושתת העולם, הן מצד שעדיין כל העולם מיוסד עליו כי ממנו יוצא השפע לכל העולם ויעקב הרגיש כי זה יהיה מקום המקדש לפי שראה ששקעה עליו השמש שלא בעונתה, לפי שמקום קדוש זה מכהה גלגל חמה ואינו צריך אל השמש, ואדרבה השמש צריכה אליו כמו שאמרו חז"ל (במדבר רבה טו ב) אמר ר' אבין אתה מוצא מי שמבקש לעשות לו חלונות עושה אותם רחבות מבפנים וצרות מבחוץ כדי שיהיו שואבין האורה מבחוץ, אבל חלונות של בית המקדש היו רחבות מבחוץ וצרות מבפנים למה שיהא האור יוצא מן המקדש ומאיר לעולם, שנאמר (יחזקאל מג ב) והארץ האירה מכבודו וכתוב (ירמיה יז יב) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו, עיין נוסח זה בילקוט פרשת תצוה (רמז שעח). ומכאן ראה שאין השמש מאירה אל המקדש על כן כהה אור השמש מיד בבואו אל מקום הקדוש, והיה לעת ערב יהיה אור כי האיר ה' אור העליון ממקום קדוש זה עד שנראה ה' אליו במחזה בלילה ההוא:

יש עוד רמז נכון, במה שאמרו במדרש ילקוט (רמז קיח) ששקעה השמש שתי שעות קודם זמנה, ולמה דוקא שתי שעות, אלא שרמז כאן על העתיד שככה תשקע שמשן של ישראל שתי שנים קודם זמנו כמו שפירש רש"י בפרשת ואתחנן (דברים ד כה) שמיהר ה' את הגלות שתי שנים קודם הזמן, שנאמר (דניאל ט יד) וישקוד ה' על הרעה, ואם כן בית המקדש שיבנה במקום זה סופו ליחרב שתי שנים קודם זמן שקיעה על כן בא הרמז אל יעקב בשקיעה זו, שיהיה סימן מסור בידו שלעתיד יחרב המקדש שתי שנים קודם הזמן, על כן ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו. ואמרו במדרש (מביאו רמ"א אורח חיים סימן תקנה ס"ק ב) שחסידיים ואנשי מעשה נוהגים בליל תשעה באב לשום אבן תחת הראש ואמרו שיש להם סמך מן פסוק זה ויקח מאבני המקום וגו' כי יעקב ראה החורבן ומי הגיד לבעל מדרש זה שראה יעקב החורבן, אלא ודאי שלמד זה מן שקיעת השמש שתי שעות קודם כאמור:

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וגו'. אחר שנודע לו כי מקום זה יהיה בית אלהים המכהה גלגל חמה, על כן לקח מן אבני המקום וישם אותם שומר לראשו להראות חבת הקודש שעליהן כמו שנאמר (תהלים קב טו) כי רצו עבדיך את אבניה. ולקח שנים עשר אבנים כנגד שנים עשר שבטים כדאיתא במדרש (בראשית רבה סח יא) והיו האבנים מריבות כל אחד אמר עלי יניח צדיק ראשו עד שנעשו לאבן אחת, רמז לעתיד על דרך שכתב הרב המורה שלכך העלים הקדוש ברוך הוא מקום זה שיהיה מקום מקדש והיכל מלך כדי שלא יהיה מריבה בין השבטים כי כל שבט ירצה במקום המקודש ההוא, ומפני השלום נאמר (דברים יב ה) אשר יבחר ה' מכל שבטיכם וכתוב (שם פסוק יד) כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך הא כיצד אלא שבשעה שקנה דוד את הגורן מן ארונה היבוס גבה את הכסף מכל השבטים, וכן פירש רש"י שם, ואם כן מריבה זו שהיתה בין האבנים ונעשו לסוף אבן אחת זה היה אות ומופת על העתיד, שככה תהיה מריבה בין אבני נזר שנים עשר שבטי יה, כי כל שבט יאמר עלי יניח צדיקו של עולם ראשו זה בית המקדש שנאמר בו מרום מראשון מקום מקדשנו (ירמיה יז יב) ולסוף נעשו לאבן אחת על ידי שגבה דוד הזהב מן כולם. ועל אבן זה נאמר (זכריה ד ז) בבנין שני והוציא את האבן הראשה רצה לומר אותה שהיה מראשותיו של יעקב הוציאו ליסד בו את היכל ה', ועשה יעקב ממנו מטה לשכב עליו להיות סימן שזה יהיה מטתו שלשלמה מלך שהשלום שלו, כמו שפירש רש"י בשיר השירים (ג ז) על פסוק הנה מטתו שלשלמה:

9. שמואל ב' פרק ו'

- (א) וַיִּסֹּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בְּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלְפִי:
- (ב) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעֵלִי; הַיּוֹדֵה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אַרְזֵן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שָׁם יִקְוֶה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַפְּרָבִים עָלָיו:
- (ג) וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אַרְזֵן הָאֱלֹהִים אֶל־עֵגְלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאַהֻּ מִבַּיִת אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בַּגְּבֵעָה וַעֲזָא וְאַחִיזוֹ בְּנֵי אַבְיָנָדָב נְהִיגִים אֶת־הָעֵגְלָה חֲדָשָׁה:
- (ד) וַיִּשְׁאַהֻּ מִבַּיִת אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בַּגְּבֵעָה עִם אַרְזֵן הָאֱלֹהִים וְאַחִיזוֹ הֵלֵךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן:
- (ה) וַדָּוִד וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים לִפְנֵי יִקְוֶה בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכַנְזוֹת וּבְנֹבְלִים וּבְתַפְּסִים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצִלִּים:
- (ו) וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶל־אַרְזֵן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֲזֵ בּוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבְּקָר:
- (ז) וַיַּחֲרֹף יִקְוֶה בְּעֵזָה וַיִּכְהֶוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשֵּׁל וַיָּמַת שָׁם עִם אַרְזֵן הָאֱלֹהִים:
- (ח) וַיַּחֲרֵ לְדָוִד עַל־אֲשֶׁר פָּרַץ יִקְוֶה פָּרַץ בְּעֵזָה וַיִּקְרָא לְמִקְוֹם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

10. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת בראשית פרשה א

[בראשית ברא אלהים] ו' דברים קדמו לבריית עולם, יש מהם שנבראו ויש מהם שעלו במחשבה להבראות, התורה וכסא הכבוד נבראו, התורה דכת' י"י קנני ראשית (משלי ח כב), כסא כבוד דכת' נכון כסאך מאז וגו' (תהלים צג ב), האבות עלו במחשבה להבראות דכת' ככורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם (הושע ט י), ישראל עלו במחשבה דכת' זכור עדתך קנית קדם (תהלים עד ב), בית המקדש עלה במחשבה דכת' כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו (ירמיה יז יב), שם המשיח עלה במחשבה דכת' לפני שמש יבון שמו (תהלים עב יז), ר' אהבה בר' זעירא אמר אף התשובה הה"ד בטרם הרים וגו'

11. אוצרות הראי"ה / תקצירים לספריו / ו. תקציר סידור "עולת ראי"ה"

"חנוכה" - כל כניסה לענין מחודש נקרא "חינוך". הוא לשון זכר, כי פועל ומשפיע על השנים שיבואו אח"כ. מה שאין כן, בית המקדש, אורו של עולם, אינו בבחינת הכנה, אלא הכל גמור וערוך מראש. אלא שאין בכחו של הזמן הראשון להוציא מן הכח אל הפועל. על כן כל שנה ושנה משמשת הוצאה מן הכח אל הפועל. זאת אומרת, לא שהזמן הראשון משפיע על האחרים, אלא הזמנים הבאים משפיעים על הבסיס הראשוני. על כן נקרא ענינו "חנוכה", לשון נקבה, כי מושפעת מאחרים...

12. אגרות הראיה / כרך ד / תתקצד

ב"ה ירושלים ע.ה"ק י"ד כסלו הר"פ

לכבוד הרב הגאון החכם המפורסם מו"ה חיים הרשענזאהן שליט"א, רב דהובאקען. שלום וברכה

ספרו היקר "מלכי בקודש" הגיעני, ות"ח לכת"ר על אשר כבדני בתשורה מכובדה זו. והנה בעקר הענין של שאלותיו, בענין הגדוד, דבר פשוט הוא שלחייב א"א לו, אבל להפריע או להתיחש במבט של אי כבוד על המתנדבים, זהו דבר שלא נתן להאמר. ובענין מינוי מלך, ג"כ אין שום איסור להנהיג כח ממשלתי באיזה צורה היותר נאותה, וכל מה שהוא יותר נראה לטובתן ולכבודן של ישראל ה"ז משובח.

אמנם בענין מקום המקדש דעתי רחוקה מדעת כת"ר, לע"ד אין בידינו להכריע זה הספק של מחלוקת הראשונים, והדבר נשאר בספק של כרת. וחייב אשם תלוי נמי איכא, לפחות למ"ד דל"ב (דלא בעינן) חתיכה א' מב"ח (מב' חתיכות). ויותר מסתבר לומר שגם להראב"ד (הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד) איכא איסור תורה, אלא דכרת דאת מקדש ד' טמא לא שייך כשאין מקדש, אבל לאו דלא יטמאו את מחניהם איכא למ"ד קדושה שני' קדשה לע"ל, ואפילו אם נאמר דהראב"ד ס"ל דלאו נמי ליכא, מ"מ איסור דרבנן ודאי איכא, ולא נתן לחשוב, שבענין תרומ"ע ישאירו חיוב דרבנן, בדבר שהוא משום קדושה קלה. ולענין קדושת המקדש יתירו [לגמרי], וטבל במיתה ומקדש בכרת דחמירא ממיתה (עיין

פסחים ל"ב ב, ברש"י ד"ה וא"ל). וגם דאבון הלב גדול מאד, אם יכנסו בהמון טמאים, בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. וכמה פועל ההרגש וראוי לגדור כעין הגזירה של יום הנף מהרה יבנה המקדש וכה"ג.

ולענין כבוד האומה לעד, יותר יהיה כבוד הכלל ניכר, אם נשתדל שישמרו בידינו בדרך קנין, החצרות הסמוכות להכותל הקדוש פעה"ק. ועל מקומם נבנה סמוך ממש להכותל, בית הכנסת אחת גדולה ומפוארה מאד בכל פאר והידור, וכל אותן התיקונים שמציע כת"ר להיות ערוכים ושירה זמרת קודש - יהא בה. והיא תהיה מונהגת ע"פ הסכמת רוב רבני ישראל דרך מוסכם לכללות האומה, למעלה מכל חלוק של נוסח ומנהג מפלגתי. והבית הזה יהי לנו לעד, שאנו חזקים בצפיית ישועה עליונה שתבא, ושיבנה ביהמ"ק ב"ב ע"י גלוי כבוד ד' ואור משיח צדקנו. ובענין הקרבנות, ג"כ יותר נכון להאמין שהכל ישוב על מכונו, ונקיים בע"ה כשתבא הישועה, ונבואה ורוה"ק ישובו לישראל, כל האמור ביעודה כמאמרה. ולא נתפעל ביותר מהרעיונות של התרבות האירופית, כי דבר ד' אשר עמנו, הוא עתיד לרומם את יסודי התרבות כולם למדרגה יותר עליונה ממה שיוכל כל שיקול דעת אנושי לעשות. ואין ראוי לנו לחשוב שבקרבות מונח הוא רק הרעיון הגס של העבודה המגושמה, אלא שיש בהם טבעיות קדושה פנימית (ערפלי טוהר י', אורות נט'), שאי אפשר שתתגלה ביפעתה כ"א בהגלות אור ד' על עמו, ותחיה מקודשת תשוב לישראל, - ואותה יכירו ג"כ כל העמים כולם. אבל מסכים אני עם כת"ר, שא"א לנו לגשת למעשה הקרבנות בלא הופעה של רוה"ק גלוייה בישראל. אמנם צפיה זו ג"כ לא נפלאה היא ולא רחוקה, ויוכל להיות שפתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אנו מבקשים ומלאך הברית אשר אנו חפצים (מלאכי ג, א), - ואז יבנה בהמ"ק ב"ב.

ובדבר תנועת התחיה הלאומית שלנו עצמה, חושב אני שמימות הרצל עד עכשו נתגלתה רק בצד החול שלה, שהוא ד"כ דכר חביב ונכבד מאד, ועתיד החול להיות בסיס לקודש, שעליו תבנה כל חמדת ישראל. וכדי להשלים את תנועת התחיה ולהעלותם לרום מעלתה, שעליו תבנה כל חמדת ישראל. מוכרחים אנחנו ליצור את צד הקודש שבתנועה, שראוי לציין אותה בשם "ירושלים", כשם העיר אשר ד' שמה, כמו ששם "ציון" מציין את הרעיון החלוני של המדיניות, כן יציין שם "ירושלים" את הרעיון של המקדשיות, לכל האידיאלים הטהורים העומדים לצאת ממנו לישראל ולאדם, ושתי התנועות יחד ילכו במצב של ידידות ועזרה הדדית, אבל ג"כ במצב חפשי ובלתי משועבד. אז יאיר מכל צד אור מכובד להדר את הצד השני, ויהי לנו יפעת חול והדרת קודש גם יחד, יוצאים וזוהרים מ"ציון" ומ"ירושלים". ולמטרה זו נוסדה ונתרכזה פה כעת התרכזותנו בשם "הסתדרות ירושלים", האומרת, שכל איש ישראל צריך להיות ציוני, כדי לעבוד עבודת החול של האומה, וצריך להיות ירושלמי, כדי לעבוד את עבודת הקודש שלה. וכל הסתדרות צריכה להיות מונהגת מכחות המתאימים לה, הסתדרות הציונית החלונית - מאנשי חול מומחים לענינם, והסתדרות הירושלמית הקדושה - מאנשי קודש מומחים לענינם.

פרטי דברי הדיעות שכתבתי בזה צריכים הם ביאור גדול, בין מצד ההלכה בענין המקדש, בין מצד ההגדה ויושר הדיעות, אשר אקוה בע"ה שאסדר הדברים בבירור לימים שיבואו על"ט. ומאד אשמח אם יבא כת"ר עמנו בדברים תדיר, בעניני הכלל ועניני אה"ק ועקו"ת, וכל פרט הצפיות של ישועת ד' שאנחנו מקוים שילכו הלך ואור על עם ד' ונחלתו. והי' זה שלו' וברכה באהבה נאמנה כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת,

הק' אברהם יצחק ה"ק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש ועובד עבוה"ק פעה"ק ירושלים תובב"א. נ.ב.

ובענין ב"ד גדול לערעורים, דעתי נוטה שחייבים אנו לכונן ב"ד גדול כזה פעה"ק ת"ו. ויהי' זה בתוך הודעה ותקון כללי, ככל תקנות גדולי הדורות לצורך הזמן, כמו הגבי' ממטלטלי דיתמי או מיעוט ירושת הבעל בתקנות שום וכיו"ב. וכבר החלונו בע"ה לעשות בזה צעדים, יכון ד' מעשה ידינו לטובה למען עמו ונחלתו סלה.

